Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (trzecia izba)

z dnia 28 lipca 2016 r.*

Odesłanie prejudycjalne — Rolnictwo — Rozporządzenie (WE) nr 1/2005 — Ochrona zwierząt podczas transportu — Długotrwałe przewozy — Punkt 1.4 lit. d) rozdziału V załącznika I — Czasy trwania podróży oraz okresy odpoczynku zwierząt podczas transportu — Transport bydła — Pojęcie wystarczającego okresu odpoczynku trwającego przynajmniej jedną godzinę — Możliwość kilkukrotnego przerwania transportu — Artykuł 22 — Opóźnienia podczas transportu — Rozporządzenia (WE) nr 1234/2007 i (UE) nr 817/2010 — Refundacje wywozowe — Wymogi związane z dobrostanem żywego bydła w czasie transportu — Rozporządzenie nr 817/2010 — Artykuł 2 ust. 2 — 4 — Urzędowy lekarz weterynarii w miejscu wywozu — Sprawozdanie lub wpis w dokumencie stanowiącym dowód opuszczenia przez zwierzęta obszaru celnego Unii Europejskiej w zakresie przestrzegania lub nieprzestrzegania obowiązujących przepisów rozporządzenia nr 1/2005 — Niezadowalające wyniki przeprowadzonych kontroli — Artykuł 5 ust. 1 lit. c) — Wiążący lub niewiążący charakter wspomnianego wpisu względem organu krajowego właściwego w zakresie wypłaty refundacji wywozowych

W sprawie C-469/14

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Finanzgericht Hamburg (sąd finansowy w Hamburgu, Niemcy) postanowieniem z dnia 29 sierpnia 2014 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 14 października 2014 r., w postępowaniu:

Masterrind GmbH

przeciwko

Hauptzollamt Hamburg-Jonas,

TRYBUNAŁ (trzecia izba),

w składzie: L. Bay Larsen, prezes izby, D. Šváby (sprawozdawca), J. Malenovský, M. Safjan i M. Vilaras, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Wahl,

sekretarz: A. Calot Escobar,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Hauptzollamt Hamburg-Jonas przez S. Heise, działającą w charakterze pełnomocnika,

* Język postępowania: niemiecki.

— w imieniu rządu francuskiego przez S. Ghiandoni i D. Colasa, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez B. Eggers i B. Schimę, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 21 stycznia 2016 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni, po pierwsze, pkt 1.4 lit. d) rozdziału V załącznika I do rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniającego dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 (Dz.U. 2005, L 3, s. 1; sprostowanie Dz.U. 2011, L 336, s. 86), a po drugie, rozporządzenia Komisji (UE) nr 817/2010 z dnia 16 września 2010 r. ustanawiającego szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do wymagań dotyczących przyznania refundacji wywozowych związanych z dobrostanem żywego bydła w czasie transportu (Dz.U. 2010, L 245, s. 16).

2 Wniosek ten został złożony w ramach postępowania wszczętego na podstawie skargi wniesionej przez spółkę Masterrind GmbH, która kwestionuje prawidłowość decyzji Hauptzollamt Hamburg-Jonas (głównego urzędu celnego w Hamburgu-Jonas, Niemcy) dotyczącej odzyskania w całości refundacji wywozowych wypłaconych jej w formie zaliczki na wywóz do Maroka partii sześciu sztuk bydła rozpłodowego.

Ramy prawne

Prawo Unii

Rozporządzenie nr 1/2005

3 Motywy 11 i 19 rozporządzenia nr 1/2005 mają następujące brzmienie:

„11 Aby zagwarantować spójne i skuteczne stosowanie niniejszego rozporządzenia we Wspólnocie w świetle podstawowej zasady, zgodnie z którą zwierzęta nie mogą być transportowane w warunkach powodujących zranienia lub niepotrzebne cierpienia, należy ustanowić szczegółowe przepisy uwzględniające szczególne potrzeby w związku z wykorzystaniem różnych środków transportu. Tego rodzaju szczegółowe przepisy powinny być interpretowane i stosowane zgodnie z zasadą określoną powyżej oraz aktualizowane w odpowiednim terminie, w szczególności jeżeli w świetle nowych opinii naukowych nie gwarantują przestrzegania zasady określonej powyżej w odniesieniu do szczególnych gatunków lub szczególnych środków transportu.

[…]

19 Rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego [(Dz.U. 1985, L 370, s. 1)] określa maksymalny czas jazdy oraz minimalne okresy odpoczynku dla kierowców drogowych. Wskazane jest, aby czas podróży zwierząt był uregulowany w podobny sposób. Zgodnie z rozporządzeniem Rady (EWG) nr 3821/85 z dnia 20 grudnia 1985 r. w sprawie urządzeń

rejestrujących stosowanych w transporcie drogowym [(Dz.U. 1985, L 370, s. 8)] powinno się zainstalować i stosować urządzenia rejestrujące, które zapewnią skuteczną kontrolę stosowania przepisów socjalnych dotyczących transportu drogowego. Tego rodzaju dane powinny być udostępniane i kontrolowane, tak aby przestrzegane były ograniczenia czasu podróży określone w prawodawstwie dotyczącym dobrostanu zwierząt".

4 Zgodnie z art. 3 rozporządzenia nr 1/2005, zatytułowanym „Ogólne warunki transportu zwierząt":

„Nikt nie może przewozić zwierząt lub zlecać transportu zwierząt w sposób powodujący ich okaleczenie lub przyczyniający się do zadawania im cierpienia.

Ponadto należy spełnić następujące warunki:

a) podjęto wcześniej wszystkie niezbędne czynności celem skrócenia do minimum długości trwania przewozu oraz zapewnienia [zaspokojenia] potrzeb zwierząt podczas przewozu;

[…]

f) transport jest przeprowadzany bez opóźnień do miejsca przeznaczenia, natomiast warunki dobrostanu zwierząt są regularnie kontrolowane i utrzymywane na odpowiednim poziomie;

[…]

h) woda, karma i odpoczynek są zapewnione w odpowiednich odstępach czasu oraz odpowiadają ilościowo i jakościowo danemu gatunkowi i wielkości zwierząt".

5 Zgodnie z art. 6 ust. 3 rozporządzenia nr 1/2005 przewoźnicy transportują zwierzęta zgodnie z przepisami technicznymi zawartymi w załączniku I do tego rozporządzenia.

6 Rozdział V tego załącznika zawiera normy dotyczące odstępów czasu między pojeniem i karmieniem, czasu trwania podróży oraz okresów odpoczynku. Punkt 1.4 tego rozdziału dotyczy transportu drogowego między innymi zwierząt z gatunku bydła innych niż cielęta w kontekście długotrwałych przewozów, które zostały zdefiniowane w art. 2 lit. m) rozporządzenia nr 1/2005 jako podróże przekraczające osiem godzin, rozpoczynające się w chwili, gdy przemieszcza się pierwsze zwierzę z partii. Sekcja 1 tego rozdziału ma następujące brzmienie:

„1.1. Wymogi ustanowione w niniejszej sekcji stosują się do przemieszczania domowych nieparzystokopytnych, z wyjątkiem zarejestrowanych nieparzystokopytnych, gatunków domowego bydła, owiec, kóz i świń, nie dotyczy to transportu drogą powietrzną.

1.2. Czasy podróży dla zwierząt należących do gatunków określonych w ust. 1.1 nie mogą przekroczyć ośmiu godzin.

1.3. Maksymalny czas podróży w [pkt] 1.2 może zostać przedłużony, w przypadku gdy pojazd transportujący spełnia wymogi rozdziału VI.

1.4. Odstępy czasu między pojeniem i karmieniem, czasy trwania podróży oraz okresy odpoczynku w przypadku wykorzystywania pojazdów drogowych, które spełniają wymogi [pkt] 1.3, są zdefiniowane w następujący sposób:a) Cielęt[a] […]
b) Świnie […]
c) Zwierzęta domowe nieparzystokopytne […]

d) Wszystkim pozostałym zwierzętom należącym do gatunków określonych w [pkt] 1.1 należy zapewnić po 14 godzinach podróży okres odpoczynku trwający przynajmniej jedną godzinę, wystarczający w szczególności na podanie płynów oraz, jeżeli jest to konieczne, na karmienie. Po tym okresie odpoczynku mogą być transportowane przez kolejne 14 godzin.

1.5. Po ustaleniu czasu [określonym czasie] podróży zwierzęta muszą zostać rozładowane, nakarmione i napojone oraz odpoczywać przez przynajmniej 24 godziny.

[…]

1.8. Dla dobra zwierząt czas trwania podróży określony w [pkt] 1.3, 1.4 i pkt. 1.7 lit. b) może zostać przedłużony o 2 godziny, biorąc pod uwagę w szczególności bliskość miejsca przeznaczenia.

[…]”.

7 Artykuł 22 rozporządzenia nr 1/2005, zatytułowany „Opóźnienia podczas transportu”, stanowi:

„1 Właściwe władze podejmują niezbędne środki, aby zapobiec lub ograniczyć do minimum wszelkie opóźnienia podczas transportu lub cierpienia zwierząt, w przypadku gdy nieprzewidziane okoliczności utrudniają stosowanie niniejszego rozporządzenia. Właściwe władze zapewniają szczególne środki w odniesieniu do miejsc transferu, punktów wyjścia lub punktów kontroli granicznej pozwalające na traktowanie transportu zwierząt w sposób priorytetowy.

2 Niedozwolone jest wstrzymanie jakiejkolwiek partii zwierząt podczas transportu, chyba że jest to niezbędne dla dobrostanu zwierząt lub z przyczyn bezpieczeństwa publicznego. Między zakończeniem załadunku a rozpoczęciem przewozu nie powinny wystąpić żadne niepotrzebne opóźnienia. Jeśli jakakolwiek partia zwierząt musi zostać wstrzymana podczas transportu na więcej niż dwie godziny, właściwe władze zapewniają, aby poczyniono odpowiednie kroki związane z opieką nad zwierzętami oraz, w razie potrzeby, z ich nakarmieniem, napojeniem, rozładowaniem i umieszczeniem w odpowiednich pomieszczeniach”.

Rozporządzenia (WE) nr 1234/2007 i nr 817/2010

8 Zgodnie z art. 168 rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 z dnia 22 października 2007 r. ustanawiającego wspólną organizację rynków rolnych oraz przepisy szczegółowe dotyczące niektórych produktów rolnych („rozporządzenie o jednolitej wspólnej organizacji rynku”) (Dz.U. 2007, L 299, s. 1) przyznawanie i wypłata refundacji w odniesieniu do wywozu żywych zwierząt z gatunku bydła jest uzależniona od przestrzegania przepisów prawa Unii dotyczących dobrostanu zwierząt, a w szczególności właściwego zabezpieczenia zwierząt podczas transportu.

9 Ów przepis jest wykonywany przez rozporządzenie nr 817/2010.

10 Motyw 5 tego ostatniego rozporządzenia stanowi, że „[o]cena warunków fizycznych i stanu zdrowia zwierząt wymaga szczególnej wiedzy fachowej i doświadczenia. Dlatego kontrole powinny być przeprowadzane przez lekarza weterynarii. Ponadto do celów dokładności i ujednolicenia kontroli powinien być jasny ich zakres oraz ustalony wzór sprawozdania”.

11 W motywie 7 rzeczonego rozporządzenia stwierdzono w szczególności, że „bez uszczerbku dla przypadków siły wyższej uznanych przez orzecznictwo Trybunału […] naruszenie tych przepisów dotyczących dobrostanu zwierząt nie prowadzi do obniżki, ale do utraty refundacji wywozowej w odniesieniu do liczby zwierząt, w których przypadku wymogi dotyczące ich dobrostanu nie były przestrzegane”.

12 Artykuł 1 rozporządzenia nr 817/2010 stanowi, że wypłata refundacji wywozowych jest uzależniona od przestrzegania podczas transportu żywego bydła do pierwszego miejsca rozładunku w państwie trzecim przeznaczenia przepisów art. 3–9 rozporządzenia nr 1/2005 oraz załączników do tego rozporządzenia.

13 Zgodnie z art. 2 ust. 2 rozporządzenia nr 817/2010:

„Urzędowy lekarz weterynarii w miejscu wywozu sprawdza, zgodnie z przepisami dyrektywy Rady 96/93/WE [z dnia 17 grudnia 1996 r. w sprawie certyfikacji zwierząt i produktów zwierzęcych (Dz.U. 1997, L 13, s. 28)], w odniesieniu do tych zwierząt, na które przyjęto zgłoszenie wywozowe, czy:

a) wymogi ustanowione w rozporządzeniu (WE) nr 1/2005 zostały spełnione od miejsca wyjazdu, zdefiniowanego w art. 2 lit. r) tego rozporządzenia, aż do miejsca wywozu,

[…]

Urzędowy lekarz weterynarii po przeprowadzeniu kontroli sporządza sprawozdanie zgodnie ze wzorem określonym w załączniku I niniejszego rozporządzenia, poświadczając, że wyniki przeprowadzonej zgodnie z akapitem pierwszym kontroli są zadowalające lub [czy też] nie.

[…] Kopię tego sprawozdania przesyła się agencji płatniczej”.

14 Zgodnie z art. 2 ust. 3 i 4 jeżeli ów urzędowy lekarz weterynarii stwierdzi, że wymagania określone w ust. 2 tego artykułu zostały spełnione, poświadcza to na dokumencie stanowiącym dowód opuszczenia przez zwierzęta obszaru celnego Unii Europejskiej, wyłączając w razie potrzeby zwierzęta, w odniesieniu do których wymogi rozporządzenia nr 1/2005 nie zostały spełnione.

15 Artykuły 4 i 5 rozporządzenia nr 817/2010 stanowią:

„Artykuł 4

Procedura dotycząca wypłaty refundacji wywozowych

[…]

2. Wnioski o wypłatę refundacji wywozowych […] są uzupełniane […]:

a) odpowiednio wypełnionym dokumentem, o którym mowa w art. 2 ust. 3 niniejszego rozporządzenia,

[…]

Artykuł 5

Brak wypłaty refundacji wywozowych

1. Łączna kwota refundacji wywozowej na zwierzę obliczona zgodnie z akapitem drugim nie jest wypłacana za:

[…]

c) zwierzęta, w odniesieniu do których – w świetle dokumentów, o których mowa w art. 4 ust. 2, lub wszystkich innych dostępnych właściwemu organowi dowodów dotyczących zgodności z niniejszym rozporządzeniem – organ ten stwierdzi nieprzestrzeganie przepisów art. 3–9 rozporządzenia (WE) nr 1/2005 oraz przepisów załączników, o których mowa w wymienionych artykułach.

[…]”.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

16 W czerwcu 2011 r. Masterrind zgłosiła wywóz do Maroka sześciu sztuk bydła rozpłodowego i na mocy decyzji głównego urzędu celnego w Hamburgu-Jonas z dnia 13 lipca 2011 r. otrzymała zaliczkę na poczet refundacji związanej z tym wywozem.

17 Z postanowienia odsyłającego wynika, że przewóz samochodem ciężarowym z Northeim (Niemcy), gdzie zwierzęta zostały załadowane, do portu w Sète (Francja), gdzie zostały przeładowane na statek w celu dalszego transportu, odbył się następująco:

— 16 czerwca 2011 r. od godziny 10.30: załadunek;

— godzina 11.30 tego samego dnia: odjazd z miejsca załadunku;

— godzina 19 tego samego dnia: postój w Wasserbillig (Luksemburg) na jednogodzinną przerwę zaopatrzeniową;

— godzina 22 tego samego dnia: postój w Épinal (Francja) na drugą przerwę zaopatrzeniową trwającą 10 godzin, wymaganą z uwagi na prawnie określony czas prowadzenia pojazdu i okresy odpoczynku w transporcie drogowym na podstawie rozporządzenia (WE) nr 561/2006 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 marca 2006 r. w sprawie harmonizacji niektórych przepisów socjalnych odnoszących się do transportu drogowego oraz zmieniającego rozporządzenia Rady (EWG) nr 3821/85 i (WE) 2135/98, jak również uchylającego rozporządzenie Rady (EWG) nr 3820/85 (Dz.U. 2006, L 102, s. 1);

— 17 czerwca 2011 r. około godziny 8: rozpoczęcie dalszej jazdy;

— godzina 17 tego samego dnia: przyjazd do Sète.

18 Po przeprowadzeniu kontroli urzędowy lekarz weterynarii w miejscu wywozu, to jest w Sète, zamieścił w sprawozdaniu kontrolnym wpis „Non conforme au contrôle officiel visé à l’article 2 du règlement (CE) n° 817/2010” [„Nie spełnia wymogów urzędowej kontroli, o której mowa w art. 2 rozporządzenia (WE) nr 817/2010”], odnoszący się do wszystkich zwierząt. Okazało się później, że zdaniem francuskiego organu weterynaryjnego transport bydła bez wyładunku, którego całkowity czas łącznie z prawnie przewidzianymi dla kierowców pojazdów ciężarowych okresami odpoczynku przekracza 31 godzin, nie spełnia wymogów wynikających z rozporządzenia nr 1/2005.

19 W konsekwencji decyzją z dnia 5 czerwca 2012 r. główny urząd celny w Hamburgu-Jonas zażądał od Masterrind zwrotu refundacji wywozowej wypłaconej jej w formie zaliczki, powiększonej o 10%.

20 Po wniesieniu zażalenia na tę decyzję skarżąca zwróciła się do Komisji Europejskiej o dokonanie wykładni stosownych przepisów rozdziału V załącznika I do rozporządzenia nr 1/2005 dotyczących czasu trwania podróży oraz okresu odpoczynku. Instytucja ta odpowiedziała, iż jej zdaniem z przepisów tych wynika, że w przypadku bydła maksymalny dozwolony czas trwania podróży bez wyładunku wynosi 29 godzin, licząc od momentu załadunku i uwzględniając jednogodzinny okres odpoczynku w pojeździe, ale że ów czas trwania podróży może być przedłużony o dwie godziny dla dobra zwierząt, biorąc pod uwagę w szczególności bliskość miejsca przeznaczenia, i że w żadnym razie nie może on przekroczyć 31 godzin.

21 Decyzją z dnia 19 lipca 2013 r. główny urząd celny w Hamburgu-Jonas oddalił sprzeciw spółki Masterrind, wskazując, iż jest związany oceną urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu.

22 Masterrind wniosła skargę na tę decyzję do Finanzgericht Hamburg (sądu finansowego w Hamburgu, Niemcy), podnosząc, że termin „okres odpoczynku trwający przynajmniej jedną godzinę" zawarty w pkt. 1.4 lit. d) rozdziału V załącznika I do rozporządzenia nr 1/2005 oznacza, iż okres odpoczynku pomiędzy dwoma etapami podróży może trwać dłużej niż jedną godzinę.

23 Zdaniem sądu odsyłającego rozstrzygnięcie zawisłego przed nim sporu zależy od kwestii, po pierwsze, czy określenie „okres odpoczynku trwający przynajmniej jedną godzinę" zawarte w pkt. 1.4 lit. d) rozdziału V załącznika I do rozporządzenia nr 1/2005 faktycznie oznacza, iż okres odpoczynku pomiędzy dwoma okresami podróży może trwać dłużej niż jedną godzinę, a po drugie, czy wpis zamieszczony przez urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu we Francji, oznaczający, że transport rozpatrywany w postępowaniu głównym odbył się w sposób niezgodny z tym rozporządzeniem, może czy też nie może zostać zakwestionowany przed niemieckim organem właściwym w zakresie wypłaty refundacji wywozowych dotyczących transportowanych zwierząt.

24 Jeśli chodzi o pierwszą kwestię, sąd odsyłający uważa przede wszystkim, że bez znaczenia jest okoliczność, iż transport rozpatrywany w postępowaniu głównym nie liczył dwóch okresów przemieszczania, jak wskazano w rzeczonym pkt 1.4 lit. d), ale trzy okresy, trwające odpowiednio 8 i pół godziny, następnie 2 godziny i wreszcie 9 godzin, ponieważ żaden z tych etapów ani dwa kolejne etapy rozpatrywane łącznie nie przekroczyły maksymalnego czasu 14 godzin przewidzianego w tym przepisie w odniesieniu do każdego z dwóch okresów podróży, które ów przepis przewiduje.

25 Następnie przypomniawszy treść pkt 15 wyroku z dnia 9 października 2008 r., Interboves (C-277/06, EU:C:2008:548), jak również pkt 18 opinii rzecznika generalnego P. Mengozziego w tej sprawie (C-277/06, EU:C:2008:162), ów sąd stwierdza, że wspomniany przepis wymaga pośredniego okresu odpoczynku, który musi trwać co najmniej godzinę, ale może również trwać dłużej. Sąd odsyłający uważa, że ogólna zasada przewidziana w art. 3 akapit drugi lit. a) rozporządzenia nr 1/2005, zgodnie z którą przed transportem należy podjąć wszystkie niezbędne czynności celem skrócenia do minimum długości trwania przewozu oraz zaspokojenia potrzeb zwierząt podczas przewozu, została skonkretyzowana przez prawodawcę Unii w odniesieniu do transportu drogowego bydła w przepisie zawartym w pkt 1.4 lit. d) rozdziału V załącznika I do tego rozporządzenia, który wymaga pośredniego okresu odpoczynku trwającego przynajmniej jedną godzinę, a nie trwającego jedną godzinę, jak zaleca Komisja.

26 Jeśli chodzi o sens istnienia tego okresu odpoczynku, sąd odsyłający uważa, że nie może on być wykorzystany wyłącznie do napojenia lub nakarmienia zwierząt, wskazując na zwrot „w szczególności" lub na równoważne mu zwroty użyte w różnych wersjach językowych tego przepisu w wyrażeniu „okres odpoczynku trwający przynajmniej jedną godzinę, wystarczający w szczególności na podanie płynów oraz, jeżeli jest to konieczne, na karmienie". Wspomniany okres odpoczynku mógłby więc zostać uzasadniony, tak jak w niniejszej sprawie, przestrzeganiem uregulowań w dziedzinie czasu prowadzenia pojazdów i okresów odpoczynku mających zastosowanie do kierowców w transporcie drogowym, ponieważ zwierzęta korzystają w tym samym czasie z dostępu do wody i karmy.

27 Wreszcie zdaniem sądu odsyłającego okresy odpoczynku towarzyszące dwóm okresom przemieszczania trwającym maksymalnie 14 godzin nie mogą same przekroczyć w sumie 14 godzin odpowiadającym maksymalnemu czasowi trwania okresu przemieszczania. Takie ograniczenie, które zdaniem sądu odsyłającego ma znacznie mniejszy zakres niż okres odpoczynku wynoszący 24 godziny, wliczając wyładunek, wymagany w pkt 1.5 rozdziału V załącznika I do dyrektywy 1/2005 po dwóch okresach przemieszczania, z których każdy wynosi maksymalnie 14 godzin, jest uzasadniony faktem, iż korzystny skutek okresu odpoczynku bez wyładunku jest mniejszy, oraz celem polegającym na ograniczeniu w miarę możliwości znacznej akumulacji okresów przemieszczania bez wyładunku.

28 Co się tyczy drugiej kwestii, mianowicie wiążącego względem organu właściwego w zakresie wypłaty refundacji wywozowych charakteru wpisu zamieszczonego przez urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu, oznaczającego, że transport rozpatrywany w postępowaniu głównym odbył się

w sposób niezgodny z rozporządzeniem 1/2005, sąd odsyłający uważa, że umieszczenie przez tego urzędowego lekarza weterynarii wpisu dotyczącego jego oceny co do przestrzegania tego rozporządzenia oraz jego stempla stanowi zwykłą czynność administracyjną, która może zostać podważona wyłącznie w tym samym czasie co wydana co do istoty decyzja w sprawie odmowy przyznania refundacji wywozowej przez organ właściwy w zakresie wypłaty refundacji.

29 Na poparcie tego stanowiska sąd odsyłający podnosi, po pierwsze, że interwencja urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu nie ma bezpośredniego skutku regulacyjnego w stosunku do eksportera i osób trzecich, ponieważ na sytuację prawną eksportera wpływa jedynie decyzja organu właściwego w zakresie wypłaty refundacji wywozowych. Owa interwencja jest więc etapem postępowania obejmującego wiele etapów, zważywszy w szczególności na art. 4 ust. 2 lit. a) rozporządzenia nr 817/2010, który traktuje wpis umieszczony przez urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu jako warunek formalny, który zostaje spełniony niezależnie od pozytywnej lub negatywnej treści tego wpisu, gdyż ocena co do istoty spoczywa na organie właściwym w zakresie wypłaty refundacji wywozowych.

30 Po drugie, odsyła on do wyroków z dnia 13 marca 2008 r., Viamex Agrar Handel (C-96/06, EU:C:2008:158) i z dnia 25 listopada 2008 r., Heemskerk i Schaap (C-455/06, EU:C:2008:650), z których jego zdaniem wynika, że pozytywna ocena urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu nie stanowi niepodważalnego dowodu na przestrzeganie przepisów regulujących transport zwierząt, w związku z czym nie jest wiążąca dla organu właściwego w zakresie wypłaty refundacji wywozowych w razie wystąpienia okoliczności podważających tę ocenę.

31 Wreszcie po trzecie, sąd odsyłający uważa, że sprawozdanie w sprawie wyniku przeprowadzonych kontroli, które musi sporządzić urzędowy lekarz weterynarii w miejscu wywozu, umieszczając jednocześnie wpis na dokumencie wywozowym, i które ma on obowiązek skierować do tego organu, zawiera elementy objęte specjalistyczną wiedzą lekarza weterynarii, na podstawie czego ów sąd przyjmuje, że mają one szczególną wartość, aczkolwiek wspomniana wiedza pozostaje bez związku z dokonywaną przez agencję płatniczą pod względem prawnym kontrolą w zakresie spełnienia prawnych przesłanek refundacji, zważywszy na ustalenia poczynione przez tego lekarza weterynarii.

32 W tych okolicznościach Finanzgericht Hamburg (sąd finansowy w Hamburgu) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy uregulowanie pkt 1.4 rozdziału V załącznika I do rozporządzenia [nr 1/2005], zgodnie z którym zwierzętom należy zapewnić po 14 godzinach podróży okres odpoczynku trwający przynajmniej jedną godzinę, wystarczający w szczególności na podanie płynów oraz, jeżeli jest to konieczne, na karmienie, po którym to okresie odpoczynku mogą być one transponowane przez kolejne 14 godzin, należy interpretować w ten sposób, że okresy [przemieszczania] mogą być […] przerywane okresem odpoczynku, który trwa dłużej niż godzinę, lub kilkoma okresami odpoczynku, z których jeden trwa przynajmniej godzinę?

2) Czy agencja płatnicza państwa członkowskiego jest związana adnotacją urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu zgodnie z art. 2 ust. 3 rozporządzenia [nr 817/2010], z tym skutkiem, że zgodność z prawem [negatywnego charakteru] adnotacji może być skontrolowania jedynie przez organ, który odpowiada za działania [tego] lekarza weterynarii, czy też adnotacja urzędowego lekarza weterynarii stanowi jedynie zwykłą urzędową czynność proceduralną, która może zostać podważona wyłącznie w ramach przysługujących środków zaskarżenia przeciwko decyzji agencji płatniczej?”.

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytania pierwszego

33 W pierwszej części pytania pierwszego sąd odsyłający zastanawia się, czy pkt 1.4 rozdziału V załącznika I do rozporządzenia nr 1/2005 należy interpretować w ten sposób, że w ramach transportu drogowego zwierząt należących do wymienionych gatunków, w szczególności do gatunku bydła, oba czternastogodzinne okresy przemieszczania mogą być przerywane okresem odpoczynku, który trwa dłużej niż jedną godzinę.

34 Należy stwierdzić, że odpowiedź na to pytanie wynika wyraźnie z samego brzmienia tego przepisu, zgodnie z którym zwierzętom należącym do wymienionych gatunków należy zapewnić po 14 godzinach podróży wystarczający okres odpoczynku „trwający przynajmniej jedną godzinę". To jednoznaczne brzmienie omawianego przepisu wskazuje bowiem, że długość pośredniego okresu odpoczynku może przekroczyć jedną godzinę.

35 Jednakże jak wskazał rzecznik generalny w pkt 58, 59 i 62 swej opinii, również w tym względzie transport żywych zwierząt musi spełniać ogólne wymogi przewidziane w art. 3 rozporządzenia nr 1/2005. Jak bowiem stwierdzono w jego motywie 11, szczegółowe przepisy dotyczące szczególnych potrzeb w związku z wykorzystaniem różnych środków transportu, takie jak pkt 1.4 rozdziału V załącznika I do tego rozporządzenia, winny być interpretowane i stosowane zgodnie z zasadą, że zwierzęta nie mogą być transportowane w warunkach powodujących zranienia lub niepotrzebne cierpienia, która to zasada figuruje w art. 3 akapit pierwszy i której pewne ogólne konsekwencje zostały wymienione w art. 3 akapit drugi. Wśród tych konsekwencji występuje skrócenie do minimum długości trwania przewozu oraz przeprowadzenie transportu bez opóźnień, o czym mowa w lit. a) i f) tego akapitu drugiego.

36 Jeśli chodzi o „okres odpoczynku" w rozumieniu wspomnianego pkt 1.4 lit. d), z którego zwierzęta powinny móc skorzystać w celu napojenia oraz, jeżeli jest to konieczne, w celu nakarmienia, funkcją tego okresu jest – na co wskazuje brzmienie tego przepisu – zapewnienie transportowanym zwierzętom odpoczynku po trudach i niedogodnościach doznanych w trakcie wcześniejszego okresu przemieszczania i tym samym rozpoczęcie drugiego okresu przemieszczania w dobrych warunkach. Tak długo, jak długo postój pojazdu odpowiada tej istotnej potrzebie odpoczynku, ów postój może być uznany za uzasadniony i nie ma znaczenia to, czy jego przedłużenie odpowiada wyłącznie tej potrzebie, czy również innym wymogom związanym z samym transportem.

37 W konsekwencji czas trwania pośredniego okresu odpoczynku nigdy nie może być taki, że w konkretnych warunkach, w których przebiega ów odpoczynek i transport rozpatrywany jako całość, stanowiłby on ryzyko zranienia lub niepotrzebnego cierpienia dla transportowanych zwierząt. Do organu krajowego właściwego w zakresie wypłaty refundacji wywozowych oraz, stosownie do okoliczności, do sądów krajowych należy dokonywanie w każdym przypadku ocen wymaganych w tym względzie z uwzględnieniem wszystkich istotnych elementów, w szczególności odpowiedniości przyjętych środków organizacyjnych.

38 Jednocześnie należy stwierdzić, że rozporządzenie nr 1/2005 stoi na przeszkodzie temu, by łączne czasy trwania podróży i odpoczynku, takie jak te przewidziane w pkt 1.4 rozdziału V załącznika I do tej dyrektywy, przekraczały 29 godzin, z zastrzeżeniem możliwości przedłużenia ich o 2 godziny dla dobra zwierząt zgodnie z pkt 1.8 tego rozdziału, i to bez uszczerbku dla stosowania przepisów art. 22 rzeczonego rozporządzenia, dotyczącego opóźnienia podczas transportu w razie wystąpienia nieprzewidzianych okoliczności utrudniających stosowanie tego rozporządzenia.

39 Jak wskazał bowiem rzecznik generalny w pkt 51–55 swej opinii, po pierwsze, zezwolenie na czasy podróży i odpoczynku trwające łącznie ponad 29 godzin byłoby sprzeczne z przypomnianą w pkt 35 niniejszego wyroku zasadą ustanowioną w art. 3 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1/2005, zgodnie z którą zwierzęta nie mogą być transportowane w warunkach powodujących zranienia lub niepotrzebne cierpienia, oraz z konsekwencjami tej zasady, którymi są obowiązek skrócenia do minimum długości trwania przewozu oraz przeprowadzenie transportu bez opóźnień. W tym względzie zgodnie z pkt 1.5 rozdziału V załącznika I do tego rozporządzenia po ustaleniu czasu trwania podróży stosownie do pkt 1.4 wspomnianego rozdziału V zwierzęta muszą zostać rozładowane, nakarmione i napojone oraz powinny odpoczywać przez przynajmniej 24 godziny. Po drugie, za tą wykładnią przemawia fakt, iż pkt 1.8 tego rozdziału stanowi, że wyłącznie dla dobra zwierząt czas trwania podróży określony w pkt 1.4 rzeczonego rozdziału może zostać przedłużony jedynie o 2 godziny, biorąc pod uwagę w szczególności bliskość miejsca przeznaczenia.

40 W drugiej części pytania pierwszego sąd odsyłający zastanawia się następnie w istocie, czy pkt 1.4 lit. d) rozdziału V załącznika I do rozporządzenia nr 1/2005 należy interpretować w ten sposób, że w ramach transportu drogowego zwierząt należących do wymienionych gatunków, w szczególności do gatunku bydła, oba maksymalnie czternastogodzinne okresy przemieszczania, które mogą być przerywane okresem odpoczynku trwającym przynajmniej jedną godzinę, mogą również obejmować inne okresy postoju.

41 Niezależnie od faktu, iż zmuszenie kierowców pojazdów transportujących przedmiotowe zwierzęta do zatrzymania się dopiero po upływie okresu przemieszczania trwającego maksymalnie 14 godzin, byłoby faktycznie niewykonalne, należy stwierdzić, że w normalnych warunkach okres przewozu, podczas którego pojazd zostaje wycofany z ruchu i zatrzymany, jest z obiektywnego punktu widzenia mniej uciążliwy dla transportowanych zwierząt niż okres przemieszczania, jak wynika to z definicji „miejsca postoju" zawartej w art. 2 lit. t) rozporządzenia nr 1/2005, które oznacza „miejsce, w którym podróż zostaje przerwana, niebędące miejscem przeznaczenia", jak również z niektórych fragmentów opinii w sprawie dobrostanu zwierząt podczas transportu przyjętej w dniu 11 marca 2002 r. przez komitet naukowy ds. zdrowia i dobrostanu zwierząt, w których podkreślono negatywne konsekwencje ruchu pojazdu dla dobrostanu transportowanych zwierząt. W konsekwencji okoliczność, że okres przemieszczania trwający maksymalnie 14 godzin obejmuje jeden okres postoju lub kilka takich okresów, nie powinien w zasadzie być uznawany za niekorzystny dla dobrostanu zwierząt.

42 Niemniej jednak ten dodatkowy okres postoju lub te dodatkowe okresy postoju powinny, po pierwsze, być uzasadnione wymogami związanymi z samym transportem, a po drugie, powinny zostać dodane do okresów przemieszczania celem obliczenia okresu przemieszczania trwającego maksymalnie 14 godzin, na który się one składają, zgodnie z pkt 1.4 lit. d) rozdziału V załącznika I do rozporządzenia nr 1/2005.

43 Na pytanie pierwsze należy więc odpowiedzieć, że pkt 1.4 lit. d) rozdziału V załącznika I do rozporządzenia nr 1/2005 należy interpretować w ten sposób, że w ramach transportu drogowego zwierząt należących do wymienionych tam gatunków, w szczególności bydła, z wyjątkiem cieląt – po pierwsze – okres odpoczynku pomiędzy okresami przemieszczania może w zasadzie trwać dłużej niż jedną godzinę. Jeśli jednak ów czas trwania przekracza jedną godzinę, nie może on być taki, by w konkretnych warunkach, w których przebiega ów odpoczynek i transport rozpatrywany jako całość, wywoływał ryzyko zranienia lub niepotrzebnego cierpienia transportowanych zwierząt. Ponadto łączne czasy trwania podróży i odpoczynku przewidziane w pkt 1.4 lit. d) rozdziału V nie mogą przekraczać 29 godzin, z zastrzeżeniem możliwości przedłużenia ich o 2 godziny dla dobra zwierząt zgodnie z pkt 1.8 tego rozdziału, i to bez uszczerbku dla stosowania przepisów art. 22 rzeczonego rozporządzenia w razie wystąpienia nieprzewidzianych okoliczności. Po drugie, okresy przemieszczania, z których każdy wynosi maksymalnie 14 godzin, mogą zawierać jeden okres postoju lub kilka takich okresów. Owe okresy postoju powinny zostać dodane do okresów przemieszczania celem obliczenia całkowitego czasu trwania okresu przemieszczania sięgającego maksymalnie 14 godzin, na który się one składają.

W przedmiocie pytania drugiego

44 W pytaniu drugim sąd odsyłający zastanawia się w istocie, czy rozporządzenie nr 817/2010 należy interpretować w ten sposób, że organ właściwy w zakresie wypłaty refundacji wywozowych dotyczących bydła jest związany wpisem umieszczonym przez urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu na dokumencie stanowiącym dowód opuszczenia przez odnośne zwierzęta obszaru celnego Unii, gdy zgodnie z tym wpisem obowiązujące przepisy rozporządzenia nr 1/2005 nie były przestrzegane w ramach transportu omawianych zwierząt w odniesieniu do nich wszystkich lub ich części.

45 W pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 2 ust 2–4 rozporządzenia nr 817/2010 interwencja urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu ogranicza się do sprawdzenia przestrzegania obowiązujących przepisów rozporządzenia nr 1/2005 i do sporządzenia na potrzeby organu właściwego w zakresie wypłaty refundacji wywozowych sprawozdania poświadczającego wyniki przeprowadzonych kontroli, przy czym owe wyniki są również przedmiotem wpisu na dokumencie stanowiącym dowód opuszczenia obszaru celnego Unii.

46 Natomiast zgodnie z art. 5 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 817/2010 to do organu właściwego w zakresie wypłaty refundacji wywozowych należy ocena, czy obowiązujące przepisy rozporządzenia nr 1/2005 były czy też nie były przestrzegane w ramach odnośnego transportu, przy czym decyzja w tym względzie winna zostać podjęta na podstawie dokumentów, o których mowa w art. 4 ust. 2 rozporządzenia nr 817/2010, lub wszystkich innych dostępnych temu organowi dowodów dotyczących przestrzegania tego ostatniego rozporządzenia. Wspomniany art. 4 ust. 2 dotyczy, w odniesieniu do przewozu prowadzonego na terytorium Unii, dokumentu stanowiącego dowód opuszczenia tego obszaru celnego, uzupełnionego przez urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu zgodnie z art. 2 ust. 3 lub 4 tego rozporządzenia. Ponadto wśród innych dokumentów, którymi dysponuje ów organ, figuruje sprawozdanie urzędowego lekarza weterynarii, o którym mowa w art. 2 ust. 2 akapit drugi omawianego rozporządzenia. Raport ten, sporządzony zgodnie z modelem zawartym w załączniku I do tego rozporządzenia, zawiera dokładne informacje, jak również uwagi, które w razie potrzeby pozwalają organowi właściwemu w zakresie wypłaty refundacji wywozowych zapoznać się w dokładny sposób, z powodami, dla których urzędowy lekarz weterynarii w miejscu wywozu uznał za niezadowalające wyniki kontroli przeprowadzonych w odniesieniu do wszystkich lub części transportowanych zwierząt i umieścił tę ocenę na dokumencie stanowiącym dowód opuszczenia obszaru celnego Unii, jak zostało przewidziane w rzeczonym art. 2 ust. 4.

47 W drugiej kolejności należy przypomnieć, że orzekając na podstawie uregulowań obowiązujących wcześniej w odniesieniu do odwrotnej sytuacji, w której wpis umieszczony przez urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu zawierał jego pozytywną ocenę w przedmiocie poszanowania stosownych przepisów obowiązujących w dziedzinie transportu żywych zwierząt, Trybunał stwierdził, że ustalenie poczynione w ten sposób przez tego lekarza weterynarii nie stanowiło niepodważalnego dowodu na przestrzeganie przepisów, tak że owo ustalenie nie wiązało organu właściwego w zakresie wypłaty refundacji wywozowych dotyczących bydła w przypadku wystąpienia obiektywnych i konkretnych okoliczności dowodzących czegoś przeciwnego (zob. podobnie wyroki: z dnia 13 marca 2008 r., Viamex Agrar Handel, C-96/06, EU:C:2008:158, pkt 34, 35, 37, 41; z dnia 25 listopada 2008 r., Heemskerk i Schaap, C-455/06, EU:C:2008:650, pkt 25, 30).

48 Ponieważ przepisy mające znaczenie przy wydaniu tych wyroków są w istocie identyczne z przepisami obowiązującymi obecnie, rozstrzygniecie zawarte w tym wyroku zachowuje swą aktualność.

49 Jeśli więc ocena urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu może zostać zakwestionowana, gdy uważa on, że zwierzęta były transportowane zgodnie z przepisami, których należy przestrzegać, by móc skorzystać z refundacji wywozowych, nie ma powodu, by było inaczej, gdy dokonuje on odmiennej oceny.

50 Oznacza to więc, że zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 817/2010 decyzja dotycząca przestrzegania przesłanek, od których spełnienia zależy prawo do wypłaty refundacji wywozowych, w szczególności odnosząca się do przestrzegania obowiązujących przepisów rozporządzenia nr 1/2005, należy do właściwości krajowego organu właściwego w zakresie tej wypłaty, przy czym wprawdzie informacje przekazane przez urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu w ramach współpracy ustanowionej między nimi w rozporządzeniu nr 817/2010 stanowią dowód, lecz jest to dowód, który można podważyć.

51 Ustalenie to jest tym bardziej słuszne, jeśli – tak jak w sprawie w postępowaniu głównym – opinia tego lekarza weterynarii nie dotyczy oceny warunków fizycznych i stanu zdrowia zwierząt, która zgodnie z motywem 5 rozporządzenia nr 817/2010 wymaga szczególnej wiedzy fachowej i doświadczenia, co uzasadnia przeprowadzanie kontroli przez lekarza weterynarii. Domniemanie istotnego znaczenia dla sprawy, które wiąże się naturalnie z ocenami dokonanymi przez eksperta w danej dziedzinie, nie znajduje bowiem zastosowania, jeśli owe oceny odnoszą się do kwestii spoza tej dziedziny wiedzy fachowej.

52 Na pytanie drugie należy więc odpowiedzieć, że rozporządzenie nr 817/2010 należy interpretować w ten sposób, iż organ właściwy w zakresie wypłaty refundacji wywozowych dotyczących bydła nie jest związany wpisem umieszczonym przez urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu na dokumencie stanowiącym dowód opuszczenia przez odnośne zwierzęta obszaru celnego Unii, według którego obowiązujące przepisy rozporządzenia nr 1/2005 nie były przestrzegane w ramach transportu tych zwierząt w odniesieniu do nich wszystkich lub ich części.

W przedmiocie kosztów

53 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (trzecia izba) orzeka, co następuje:

1) **Punkt 1.4 lit. d) rozdziału V załącznika I do rozporządzenia Rady (WE) nr 1/2005 z dnia 22 grudnia 2004 r. w sprawie ochrony zwierząt podczas transportu i związanych z tym działań oraz zmieniającego dyrektywy 64/432/EWG i 93/119/WE oraz rozporządzenie (WE) nr 1255/97 należy interpretować w ten sposób, że w ramach transportu drogowego zwierząt należących do wymienionych tam gatunków, w szczególności bydła, z wyjątkiem cieląt – po pierwsze – okres odpoczynku pomiędzy okresami przemieszczania może w zasadzie trwać dłużej niż jedną godzinę. Jeśli jednak ów czas trwania przekracza jedną godzinę, nie może on być taki, by w konkretnych warunkach, w których przebiega ów odpoczynek i transport rozpatrywany jako całość, wywoływał ryzyko zranienia lub niepotrzebnego cierpienia transportowanych zwierząt. Ponadto łączne czasy trwania podróży i odpoczynku przewidziane w pkt 1.4 lit. d) rozdziału V nie mogą przekraczać 29 godzin, z zastrzeżeniem możliwości przedłużenia ich o 2 godziny dla dobra zwierząt zgodnie z pkt 1.8 tego rozdziału, i to bez uszczerbku dla stosowania przepisów art. 22 rzeczonego rozporządzenia w razie wystąpienia nieprzewidzianych okoliczności. Po drugie, okresy przemieszczania, z których każdy wynosi maksymalnie 14 godzin, mogą zawierać jeden okres postoju lub kilka takich okresów. Owe okresy postoju powinny zostać dodane do okresów przemieszczania celem obliczenia całkowitego czasu trwania okresu przemieszczania sięgającego maksymalnie 14 godzin, na który się one składają.**

2) **Rozporządzenie Komisji (UE) nr 817/2010 z dnia 16 września 2010 r. ustanawiające szczegółowe zasady stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 w odniesieniu do wymagań dotyczących przyznania refundacji wywozowych związanych z dobrostanem żywego bydła w czasie transportu należy interpretować w ten sposób, że organ właściwy w zakresie wypłaty refundacji wywozowych dotyczących bydła nie jest związany wpisem umieszczonym przez urzędowego lekarza weterynarii w miejscu wywozu na dokumencie stanowiącym dowód opuszczenia przez odnośne zwierzęta obszaru celnego Unii Europejskiej, według którego obowiązujące przepisy rozporządzenia nr 1/2005 nie były przestrzegane w ramach transportu tych zwierząt w odniesieniu do nich wszystkich lub ich części.**

Podpisy